

Sygn. akt **IC 137/18**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2018r.

Sąd Okręgowy w Płocku I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: **SSO Małgorzata Tetkowska**

Protokolant: sekretarz sądowy Izabela Beding

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 września 2018r. w Płocku

sprawy z powództwa I. J.

przeciwko K. Ś. (1)

o stwierdzenie niezgodności ugody sądowej

powództwo oddała.

Sygn. akt IC 137/18

UZASADNIENIE

I. J. pozwem z dnia 1 grudnia 2017 roku, skierowanym do Sądu Rejonowego w Ciechanowie przeciwko K. Ś. (1), wniosła o stwierdzenie nieważności ugody zawartej przez strony przed Sądem Rejonowym w Ciechanowie I Wydziałem Cywilnym w dniu 22 czerwca 2015r roku w sprawie o zniesienie współwłasności nieruchomości sygn. akt(...).

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że zawarła ugodę sądową pod wpływem błędu. Podniosła, że oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych złożonego oświadczenia woli złożonego w sprawie o zniesienie współwłasności nieruchomości złożyła do sprawy (...) w dniu 23 czerwca 2015r.

W ocenie powódki zawarta przez nią ugoda sądowa jest dla niej niekorzystna, gdyż kształtuje jej prawa i obowiązki w taki sposób, że pozbawia ją materialnych środków służących do zaspokojenia codziennych potrzeb życiowych.

Postanowieniem z dnia 4 kwietnia 2018r. Sad Okręgowy w Płocku, na wniosek powódki, udzielił zabezpieczenia poprzez zawieszenie do czasu prawomocnego zakończenia niniejszej sprawy, postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w C.U. P. w sprawie (...) – postanowienie k. 54.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na jej rzecz kosztów procesu wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazała, że uchylenie się przez powódkę od skutków prawnych zawartej ugody sądowej jest nieskuteczne, gdyż powódka powołuje się na błąd, jednakże nie precyzuje na czym ten błąd miałby polegać. W ocenie pozwanej powódka podpisała ugodę sądową, której treść i skutki były jej znane, jednak po zawarciu ugody zmieniła zdanie. Zmiana stanowiska nie może być jednak podstawą do skutecznego jej wzruszenia. Pozwana podniosła również, że oświadczenie o uchyleniu się powódki od prawnych zawartej ugody zostało doręczone jej wraz z odpisem pozwu w niniejszej sprawie w dniu 19 kwietnia 2018r., a więc po upływie prawie trzech lat od zawarcia ugody, co stanowi naruszenie rocznego, zawitego terminu do złożenia takiego oświadczenia w rozumieniu art. 88 kc – k. 66.

W toku dalszego procesu strony podtrzymały swoje stanowiska.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 8 maja 2012r. zawisła przed Sądem Rejonowym sprawa z wniosku K. Ś. (1) z udziałem I. J. o zniesienie współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...), o powierzchni 349 metrów kwadratowych, położonej w C. , ul. (...) zabudowanej domem jednorodzinny, w ten sposób, że opisana nieruchomość zostanie przyznana na wyłączną własność I. J. z jednoczesną spłatą na rzecz K. Ś. (1) kwoty 260.000zł. Sprawa została zarejestrowana pod sygnaturą (...).

Dowód: wniosek k. 1 akt (...)

Powódka była żoną M. J., który zmarł 12 września 2011r.

K. Ś. (1) była pierwszą żoną nieżyjącego.

Dowód: akt zgonu k. 4 i wyrok rozwodowy k. 5 akt (...)

Dzieci M. J. odrzuciły spadek po ojcu .

Dowód: akty notarialne zrzeczenia się spadku k. 7 i k. 12- 13 akt (...)

Powódka przyjęła spadek po mężu.

Dowód: przesłuchanie powódki k. 82v 00.20.35

Współwłaścicielkami zabudowanej nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...), o powierzchni 349 metrów kwadratowych, położonej w C. , ul. (...) , dla której Sąd Rejonowy w Ciechanowie prowadzi księgę wieczystą nr (...), zostały K. Ś. (2) i I. J. w udziałach po 1/2 części każda z nich.

Dowód: odpis z księgi wieczystej k. 14 – 25 akt (...)

Biegły na zlecenie Sądu dokonał oszacowania wartości przedmiotowej nieruchomości na kwotę 249.000zł.

Dowód: opinia biegłego k. 84

Obie strony wiedziały w toku postępowania o zniesienie współwłasności o tym, że nieżyjący miał liczne długi, a nieruchomość obciążona jest hipotekami .

Dowód: spis inwentarza sporządzony przez komornika sądowego k. 70, opinia biegłego k., 84 akt (...)

W postępowaniu przed Sądem Rejonowym w Ciechanowie w sprawie (...) powódka(przez całe postępowanie) była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika- adwokata K. K./ bezsporne/.

Pozwana w/w sprawie występowała osobiście, bez pomocy profesjonalnego pełnomocnika / bezsporne/.

Na rozprawie w dniu 22 czerwca 2015r. I. J. i K. Ś. (1) zawarły przed Sądem Rejonowym w Ciechanowie ugodę, na mocy której I. J. stała się wyłączną właścicielką przedmiotowej nieruchomości z obowiązkiem spłaty na rzecz K. Ś. (1) kwoty 124.500zł w terminie do 30 czerwca 2017r. Ugoda została odczytana i podpisana bez zastrzeżeń przez obie strony i pełnomocnika I. J..

Dowód: ugoda sądowa k. 129 akt (...)

W toku negocjacji ugody Przewodnicząca zaproponowała, że spłata nastąpi po upływie 1,5 roku . Pełnomocnik I. J. wynegocjował dłuższy termin spłaty - dwa lata. K. Ś. (1) wyraziła zgodę na taki termin, stąd w ugodzie zapis, że spłata nastąpi do 30 czerwca 2017r.

Dowód: przesłuchanie pozwanej k. 84 01.0-2.47

W związku z zawarciem ugody Sąd Rejonowy w Ciechanowie umorzył postępowanie w sprawie w dniu 22 czerwca 2015r.

Dowód: postanowienie k. 131 akt(...)

Następnego dnia po podpisaniu ugody powódka udała się do pełnomocnika, który reprezentował ją w postępowaniu o zniesienie współwłasności, twierdząc, że podpisana przez nią ugoda jest dla niej „nieodpowiedzialna, bo nie miała w planie kupowania całego domu, bo gdyby miała taki plan, to dogadałaby się z pozwaną „. Na jej polecenie pełnomocnik napisał oświadczenie o uchyleniu się przez nią od skutków opisanej ugody. Oświadczenie to powódka podpisała, a jej adwokat złożył je do Sądu Rejonowego w Ciechanowie.

Dowód: przesłuchanie powódki k. 82 00.20.35- 00.25.56

W dniu 29 czerwca 2015r. złożone zostało do sprawy (...) oświadczenie następującej treści „Ja niżej podpisana I. J. oświadczam, iż pod wpływem błędu wyraziłam zgodę na zawarcie ugody na rozprawie w dniu 22 czerwca 2015r. w toku postępowania o zniesienie współwłasności toczącej się przed Sądem Rejonowym w Ciechanowie I Wydział Cywilny o sygn. akt(...) i wyrażam wolę uchylenia się od skutków prawnych złożonego przez siebie oświadczenia.

Dowód: oświadczenie k. 133 akt (...)

Zarządzeniem z dnia 2 lipca 2015r. pełnomocnik I. J. został wezwany do wyjaśnienia w terminie 7 dni , czy złożone oświadczenie należy traktować jako oświadczenia złożone do sprawy o zniesienie współwłasności czy też odrębny pozew.

Dowód: zarządzenie k. 134 akt (...)

W dniu 14 lipca 2015r. zostało złożone pismo podpisane przez I. J., iż złożone oświadczenie dotyczy uchylenia się od skutków prawnych ugody podpisanej 22 czerwca 2015r., a błąd dotyczył „ błędnego wyobrażenia rzeczywistości sprawy „, gdyż składająca to oświadczenie jest Ukrainką i ma trudności w zrozumieniu skomplikowanego języka prawniczego”.

Dowód: pismo k. 138-139 akt (...)

W dniu 17 lipca 2017r. pozwana złożyła do Sądu Rejonowego w Ciechanowie o wydanie tytułu wykonawczego . Tytuł wykonawczy pozwana odebrała osobiście 31 lipca 2017r.

Dowód: potwierdzenie odbioru tytułu k. 129, wniosek o wydanie tytułu k. 143 akt (...)

Na wniosek pozwanej komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Ciechanowie wszczął na wniosek pozwanej postępowanie egzekucyjne przeciwko powódce.

Dowód: zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z nieruchomości z dnia 13 grudnia 2017r. k. 20.

Pozwana w dniu 18. 2018r. odebrała odpis pozwu z załącznikami, w tym z oświadczeniem o uchyleniu się powódki od skutków prawnych zawartej przed Sądem Rejonowym, ugody.

Dowód: potwierdzenie odbioru k. 68

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o :

Przesłuchanie powódki k. k. 82v – 83v 00.13.15 – 00.47.31 i k. 84 00.58.14, pozwanej k. 83v - 84 00.47.59 – 00.55.18 i k. 84 01.00.25 i w/w dokumenty.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Bezspornym jest, że w dniu 22 czerwca 2015r. przed Sądem Rejonowym w Ciechanowie w sprawie o zniesienie współwłasności strony zawarły ugodę.

Zgodnie z art. 917 kc przez ugodę strony czynią sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać.

Do ugody mają zastosowanie ogólne przepisy dotyczące umów. Jest to czynność prawna konsensualna, wzajemna, chociaż niekoniecznie ekwiwalentna, wywołująca skutki obligacyjne. W zależności od treści ugoda może wywołać także skutki rzeczowe.

W judykaturze jednolicie uznaje się, że ugoda zawarta w postępowaniu sądowym ma podwójny charakter, łączący elementy materialnoprawne i procesowe, jest bowiem zarówno umową, tj. ugodą w rozumieniu art. 917, jak i czynnością procesową uprawnionych podmiotów, umożliwiającą wyłączenie dalszego postępowania sądowego co do istoty sprawy i prowadzącą do umorzenia postępowania. Stanowisko to zostało wyrażone w uchwale całej Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych SN z dnia 20 grudnia 1969 r., III PZP 43/69, OSNCP 1970, nr 3, poz. 40 (zob. też omówienie W. Siedleckiego, Przegląd orzecznictwa, PiP 1971, z. 2, s. 349, M. Barzyckiej-Kwiecińskiej, Przegląd orzecznictwa, PiP 1971, z. 2, s. 342, oraz A. Szpunara i W. Wanatowskiej, Przegląd orzecznictwa, NP 1970, nr 12, s. 1833), i konsekwentnie podtrzymywane jest także w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 14 czerwca 2005 r., V CK 691/04, LEX nr 177225; wyrok SN z dnia 8 grudnia 2010 r., V CSK 157/10, LEX nr 688708; wyrok SN z dnia 14 czerwca 2012 r., I PK 229/11, LEX nr 1232231). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że określone w art. 917 wymaganie wzajemnych ustępstw jest spełnione także w sytuacji, w której jedynym ustępstwem strony jest rezygnacja z uzyskania prawomocnego orzeczenia korzystającego z powagi rzeczy osądzonej.

Niezależnie od etapu postępowania każda ugoda sądowa podlega kontroli sądowej pod względem jej dopuszczalności oraz zgodności z prawem i zasadami współżycia społecznego (art. 203 § 4 w zw. z art. 223 § 2 k.p.c.). Sąd ma obowiązek uznania ugody sądowej za niedopuszczalną także wtedy, gdy zmierza ona do obejścia prawa. Bezspornym jest, iż Sąd Rejonowy dopuszczając do zawarcia przedmiotowej ugody nie dopatrył się żadnej z wymienionych wyższej przeszkód do jej zawarcia.

Przez zawarcie ugody sądowej strony wyrażają zgodę na zakończenie postępowania sądowego nie wyrokiem, lecz postanowieniem o umorzeniu postępowania. Zgoda może być odwołana, aż do chwili uprawomocnienia się tego postanowienia, przez złożenie zażalenia, w którym podnoszone mogą być zarzuty kwestionujące zgodność ugody z prawem lub zasadami współżycia społecznego (art. 58) bądź zarzuty dotyczące wad oświadczenia woli, powodujące jej nieważność lub stanowiące podstawę do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli wyrażonego w ugodzie (art. 82, 83 i 85–88 oraz 918). W orzecznictwie Sądu Najwyższego kwestia ta nie budzi wątpliwości (zob. uchwała całej Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych SN z dnia 20 grudnia 1970 r., III PZP 43/69, OSNCP 1970, nr 3, poz. 40, z omówieniem W. Siedleckiego, Przegląd orzecznictwa, PiP 1971, z. 2, s. 349, M. Barzyckiej-Kwiecińskiej, Przegląd orzecznictwa, PiP 1971, z. 2, s. 342, oraz A. Szpunara i W. Wanatowskiej, Przegląd orzecznictwa, NP 1970, nr 12, s. 1833, oraz postanowienie SN z dnia 14 czerwca 2005 r., V CK 691/04, LEX nr 177225). Zniweczenie ugody sądowej bez uzasadnionych przyczyn z tego tylko powodu, że strona zmieniła zdanie, nie jest jednak możliwe.

Bezspornym jest, iż powódka, reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, nie złożyła zażalenia na postanowienie o umorzeniu postępowania.

Po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu postępowania nieważność ugody może być wykazywana jedynie w osobnym procesie, tak jak w niniejszym przypadku.

Zawarcie ugody wpływa na rozkład ciężaru dowodu między jej stronami. Pełniąc funkcje koncyliacyjne i stabilizacyjne ugoda nie tworzy nowego stosunku prawnego, ale prowadzi do częściowego zmodyfikowania istniejącego stosunku, a jako umowa ustalająca i następcza nadaje już istniejącemu stosunkowi prawnemu cechy pewności i bezsporności. Fakty prawnonieweczające, musi udowodnić strona, która wywodzi z nich swoje twierdzenie, o nieistnieniu praw czy obowiązków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2017 roku sygn. akt IV CSK 179/16).

W sprawie niniejszej powódka podniosła przede wszystkim zarzut uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli, poprzez zawarcie ugody przed sądem, złożonego pod wpływem błędu.

Zgodnie z treścią art 918 § 1 k.c. uchylenie się od skutków prawnych ugody zawartej pod wpływem błędu jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy błąd dotyczy stanu faktycznego, który według treści ugody obie strony uważały za niewątpliwy, a spór albo niepewność nie byłyby powstały, gdyby w chwili zawarcia ugody strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy. Regulacja ta jest regulacją szczególną w stosunku do art 84 k.c. i wyczerpującą, ale złożenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych zawartej ugody dokonywane jest już w trybie art 88 k.c. Podsumowując treść w.w przepisu podnieść należy, iż uchylenie się od skutków prawnych ugody zawartej pod wpływem błędu możliwe jest w razie spełnienia następujących przesłanek:

- 1) błąd dotyczy stanu faktycznego, a nie treści ugody;
- 2) obie strony mają mylne wyobrażenie co do prawdziwości stanu faktycznego;
- 3) obie strony uważają nieprawdziwy stan faktyczny za pewny;
- 4) na tle nieprawdziwego stanu faktycznego powstały niepewność lub spór;
- 5) niepewność lub spór nie powstałyby, gdyby strony znały rzeczywisty stan faktyczny;;
- 6) uchylający się od skutków ugody powinien także stosownie oświadczenie złożyć na piśmie w ciągu roku od wykrycia błędu, czyli od uzyskania stanu wiedzy, iż prawdziwy stan rzeczy jest inny od uznanego, zgodnie przez strony w ugodzie, za niewątpliwy.

Jak wskazano już wyżej okoliczności prawnonieweczające w tym przypadku musi udowodnić strona powołująca się na nie, czyli w sprawie niniejszej powódka. Oświadczenie powódki noszące datę 23 czerwca 2015r. o uchyleniu się od skutków prawnych ugody zostało złożone przez nią do akt sprawy (...).

Pozwana zapoznała się z treścią tego oświadczenia w dniu , w którym został jej doręczony pozew z załącznikami przez Sąd Okręgowy w Płocku tj. 18 kwietnia 2018r., a więc po upływie roku od dnia kiedy powódka takie oświadczenie złożyła.

Powódka, chociaż to na niej ciążył obowiązek wynikający z art. 6 kc, nie udowodniła, że pozwana zapoznała się z tym oświadczeniem przed upływem roku (art. 88 kc).

Termin do złożenia oświadczenia wynosi jeden rok i rozpoczyna swój bieg od chwili wykrycia błędu, a gdy oświadczenie złożono pod wpływem groźby – od chwili, gdy stan obawy ustał. Skuteczność uchylenia się strony od złożonego oświadczenia woli musi być oceniana na podstawie stanu faktycznego przyjętego w czasie zawierania umowy oraz podniesionego w oświadczeniu o uchyleniu się od skutków złożonego oświadczenia woli, a nie na podstawie okoliczności, które wprawdzie mogły stanowić podstawę do uchylenia się od skutków złożonego oświadczenia woli, ale nie zostały podniesione w terminie przewidzianym w art. 88 k.c. Termin ma charakter zawity (prekluzyjny), co oznacza, że nie może być przedłużany ani skracany, nie podlega przerwaniu ani zawieszeniu, nie może również zostać przywrócony. Po jego upływie prawo definitywnie wygasa, co sąd jest zobowiązany uwzględnić z urzędu.

W przedmiotowej sprawie oświadczenie o uchyleniu się od skutków oświadczenia woli zostało złożone pozwanej po upływie roku i dlatego też powództwo podlegało oddaleniu.

Na marginesie tylko podnieść należy, że „stan faktyczny”, w rozumieniu art. 918 § 1 k.c., to zespół zdarzeń prawnych decydujących o powstaniu i istnieniu oraz wyznaczających treść i zakres stosunku prawnego, którego ugoda dotyczy (J. Jezioro (w:) E. Gniewek, P. Machnikowski, Komentarz, 2013, s. 1508; zob. też D. Dulęba, Ugoda..., s. 173–174). Pozostawanie w błędzie dotyczy w tym wypadku obu stron ugody i musi być powiązane z innymi elementami wskazanymi w treści przepisu, których istnienie jest niezbędne do skutecznego uchylenia się od skutków ugody. Elementami, od których uzależniona jest skuteczność uchylenia się od skutków ugody, jest niewątpliwość istnienia okoliczności, które są traktowane jako podstawa wzruszenia ugody i związek między mylnym wyobrażeniem o rzeczywistości a samym faktem zawarcia ugody. Ugoda nie może być zatem wzruszona przez powołanie się na błąd dotyczący okoliczności wątpliwych i spornych. Przyczyn takiego stanu rzeczy poszukuje się w naturze i celu ugody, słusznie uznając, że gdyby ustawodawca dopuścił wzruszenie ugody z powodu błędu dotyczącego kwestii wątpliwych, ugoda zawsze byłaby czynnością tymczasową (M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 8, 2011, s. 1004).

W niniejszej sprawie powódka nie skonkretyzowała w oświadczeniu na czym polegał błąd. W swoich zeznaniach wskazała, że wg niej ugoda była dla niej niekorzystna, gdyż źle oceniła swoje możliwości finansowe. Niewłaściwa ocena sytuacji majątkowej, co wielokrotnie w swoich orzeczeniach podkreślał Sąd Najwyższy, nie może być podstawą do uchylenia się od skutków prawnych zawartej ugody. Strony, co jest, niesporne w sprawie, wiedziały co jest przedmiotem ugody, jak jest wartość nieruchomości (wycena nieruchomości nie była kwestionowana przez żadną ze stron), wiedziały jaka jest wysokość spłaty i w jakim terminie ma być dokonana. Wskazywana przez powódkę okoliczność, że jest Ukrainką, która nie rozumie skomplikowanego języka prawniczego w niniejszej sprawie musiałoby być uznane za chybione. Postępowanie o zniesienie współwłasności toczyło się kilka lat i powódka nigdy wcześniej takiego argumentu nie podnosiła. Nie może ująć uwadze także fakt, że strony wiedziały, że przedmiotowa nieruchomość jest obciążona hipotekami, a spadkodawca pozostawił po sobie długi. Istotnym i wymagającym podkreślenia jest także fakt, że powódka w procesie o zniesienie współwłasności była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, a pozwana występowała osobiście.

Reasumując powyższe również i z wyżej wskazanych powodów powództwo podlegałoby oddaleniu

O kosztach procesu Sąd orzekł mając na uwadze treść art 98 kpc.

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł, jak w sentencji wyroku.